

KUL HAKKI

Hedef Davranışlar

Rabia GÜLCAN KARDAŞ

Kul hakkından sakınan bir Müslüman,

- Allah'ın, kul hakkı hariç bütün günahları isterse affedeceğini bilir.
- Hayatımızda gözden kaçırdığımız pek çok kul hakkı olduğunu öğrenir.
- İnsanların haklarına ve özgürlüklerine saygı göstermesi gerektiğini öğrenir.
- İnsanlara ve diğer canlılara haksızlık yapılmaması gerektiğini anlar.
- İnsanların kalplerini kırmaz.
- Allah'ın insanlara ne kadar çok değer verdiğini anlar.

BÜYÜK TEHLİKE: KUL HAKKI

Hayatta öğrendiğimiz ve öğreneceğimiz çok şey var. Dünyaya öğrenmek ve öğrendiklerimizi uygulamak üzere geldik. Zira her bir davranışımızın hesabını vereceğimiz bir günün varlığına iman ediyoruz. Bahsedeceğimiz konu, bu bakımdan çok önemli: Kul hakkı. Pek çok insanın neredeyse hiç dikkat etmediği; ama hesap gününde kulların en çok zorlanacağı husustur kul hakkı. İnsan bu meseleyi küçük yaşta kavarsa bütün hayatı uyanık bir kalple şekillenir.

Her insan, dini ve ırkı ne olursa olsun Allah katında "insan" olması sebebiyle kıymetlidir. İşte bu kıymet sebebiyle insanlar arası ilişkilerde hayatımıza bazı kurallar konmuştur. Bu kuralları genel olarak ifadelendirirsek hiç kimse başkasına en ufak bir zarar verme hakkına sahip değildir.

Âlimlerimiz kul hakkını inceleyip sınıflara ayırmıştır. Malla ilgili haklar, hayat hakkı, haysiyete dair haklar, dinî haklar vs. Bunlar, insanoğlunun sahip olduğu en önemli değerlerdir. Bunlarla alakalı en küçük bir zarar bile kul hakkı olarak hanemize yazılmakta arkadaşlar. Şimdi bunları örneklendirelim.

Bir kimsenin eşyasını izinsiz kullanmak, bir kişiyi küçük düşürecek sözler söylemek, ona iftira atmak, birisini kandırmak veya bir insanın günaha girmesine sebep olmak... Bunların hepsi sık karşılaşılan kul hakkı ihlallerindendir.

Kul hakkı olarak bilinen şeyleri, kendi hayatımızda da gözlemleyerek tespit etmeliyiz. En basitinden, yoğun bir trafikte kırmızı ışıktaki geçen bir sürücü veya yaya pek çok sürücünün, yolcunun ve yayanın hakkını gasp etmektedir. Düşünmelidir ki, hakkına girdiği bu insanları helalleşmek için bir daha nerede görebilir? Hesabı mahşere kalan hatalar... Mesela teşhir edilen (sergilenen) yiyeceklerde, onları gören fakir insanların da hakkı yok mudur; o yiyecekler, yiyen kişilere nasıl şifa olabilir?

Çok sık karşılaştığımız bir durum: Sigara içenler. Bizler de, Allah korusun, böyle bir alışkanlığa müptela olursak çevremizdekilere sadece zevkimiz için verdiğimiz zararın bedelini nasıl ödeyebiliriz? Artık biliniyor ki pasif içiciler; yani yanında sigara içilenler, en az içenler kadar zarar görüyor. Yanınızdan geçip giden bir insanın hakkına giriyorsunuz ve helallik istemeniz gerektiğini bile bilmiyorsunuz. Hesap gününde ne tür sahnelerle karşılaşacağımızı düşünmek ürperti-yor insanı. Bu konuda hem kendimizi koruyalım hem de bu kötü alışkanlığın pençesine düşenleri nazikçe uyalalım.

Rahmeti her şeyi kuşatan Rabbimiz, kul hakkı hariç her şeyi, isterse affedeceğini söylüyor. Allah, kul hakkını affetmeyecekse ne olacak peki? Hadis-i şerifte şöyle buyruluyor: "Şüphesiz ki ümmetimin iflas edeni şu kişidir: Kıyamet günü namaz, oruç ve zekât sevabıyla gelmiştir. Ancak o; şuna hakaret etmiş, buna iftira atmış, şunun malını yemiş, bunun kanını dökmüş, şunu dövmüştür. Bu sebeplerden dolayı iyiliklerinin sevabı şuna buna verilir. Üzerindeki kul hakları bitmeden sevapları biterse, hak sahiplerinin günahları kendisine yüklenir. Sonra da bu kişi Cehennem'e atılır. (Müslim)"

Hadisten anlaşıldığı gibi hesap gününde herkes birbirinden hakkını almaya çalışacak. Eğer dünyadayken helalleşmemişsek orada karşılaşacağımız sıkıntıya hazır olmalıyız. En küçüğünden en büyüğüne kadar yaptığımız haksızlıklar karşımıza çıkacak. Hesabımızı iyi yapmalı, her gece uyumadan önce gün boyu yaptıklarımızı düşünmeliyiz. Bir hata yapmışsak, bir kalbe diken batırmışsak, birini bekletmişsek en kısa zamanda gidip ondan özür dilemeli ve hakkını helal etmesini istemeliyiz.

Bu konu o kadar genişler ki, bir Müslüman'ın yüzüne sert sert bakmak bile kul hakkı ihlallerinden sayılır. Çünkü neticesinde bir kalbi kırmak, hüzneltmek, bu sebeple onu işlerinden alıkoymak var. Mesele bu kadar derinleşirken daha çok, daha çok dikkatli olmalıyız. Bütün bunların üzerine söylenebilecek tek söz kaldı: Birbirimize haklarımızı helal edelim!

EDEN BULUR

Hikâyeden önce

Hikâyeyi anlatmaya başlamadan önce insanların birbirlerine yapabileceği haksızlıkların neler olabileceğine dair öğrencilerinizin düşüncelerini sağlayabilirsiniz. Şu sorular, bu hususta size yardımcı olacaktır:

1- Bir devlet başkanı, halkına ne gibi haksızlıklar yapabilir? Örnek verir misiniz?

2- Bir işyeri sahibi, çalıştırdığı insanlara veya müşterilerine ne yaparsa haksızlık yapmış sayılır?

3- Bir öğretmen öğrencilerine, bir öğrenci öğretmene veya bir evlat annesine ve babasına nasıl davranırsa haksızlık yapmış olur?

Eski İran hükümdarlarından Feridun, bir gün mesire yerinde gezerken güzel bir kadın görüp ona âşık oldu. Vezirlerinden birine kadının getirilmesini emretti. Veziri ona:

— Hükümdarım, emriniz başım üzere; fakat kadın evlidir. Kocasını bir marangozdur. Zorla alıp getirmek olmaz. En iyisi kocasını saraya çağırır, yapamayacağı bir vazife verirsiniz. Yapamayacağı için bunu bahane eder, hakkından gelirsiniz. Kadın dul kalır, onu da alırsınız.

Feridun, vezirinin bu fikrini beğendi. Ertesi gün kadının kocasını saraya çağırtdı. Kendisine bir gün içinde ceviz ağacından beş bin adet sandık yapmasını, aksi hâlde öldürüleceğini bildirdi.

Öğrencilerinize anlatın

Burada vezirin yaptığıının ne kadar büyük bir zulüm olacağı çocuklara anlatılır. Çünkü burada vezir, hükümdara nasihat ederek, “Efendim! Böyle bir şey yapmaya hakkınız yok! Bu yaptığınız zulümdür.” diyerek ona hakkı ve hayrı tavsiye etmek yerine şeytanca fikirlerle yanlış tavsiyelerde bulunmuştur. Burada vezir de en az Hükümdar Feridun kadar kötü kalplidir.

Marangoz, padişahın kendisini öldüreceğini anladı. Üzüntülü bir şekilde eve geldi. Karısı ondaki değişikliği görüp sebebini sordu.

Marangoz:

— Padişahımız, bir gün içinde ceviz ağacından beş bin sandık yapmamı emretti. Yapmadığım takdirde yarın beni öldürecek.

— “Sen şimdiye kadar herhangi bir kimseye zulmettin mi?” diye sordu kadın.

Kocasını da,

— “Biliyorsun ki karıcığım, ben kendi hâlinde yaşayan bir kimseyim. Kime ne zulüm yaparım ki?” dedi.

— O hâlde hiç korkma!

Öğrencilerinize sorun

Öğrencilerinize şu soruları sorabilirsiniz:

1- Kadın, kocasına neden “Sen hiç kimseye zulmettin mi? Etmediysen o zaman korkmana gerek yok!” demiş olabilir?

2- Siz marangozun yerinde olsaydınız ne yapardınız?

Bir gün çabucak geldi geçti. Kendisine verilen müddetin bitmesine bir iki saat kaldığında marangozun endişesi gittikçe artmaya başladı. Ha geldiler, ha gelecekler diye üzüntülü dakikalar yaşıyordu. Nihayet verilen müddet doldu. Marangoz boynu bükük, gözleri yaşlı karısına bakıp,

— Hakkını helal et hanım, dedi.

O anda kapı sert sert vuruldu. Marangoz:

— İşte, geldiler! Beni öldürmeye götürecekler!

Kendinden geçmiş bir hâlde gidip kapıyı açtı. Karşısında hükümdarın askerlerini görünce eli ayağı titredi. Korkuyla,

— Ben sandıkları yapamadım, dedi.

Askerlerin komutanı iri yarı bir adamdı. Marangozun dediğinden bir şey anlamamıştı. Öfkelenerek marangozu tersledi.

— “Ne sandığı bee? Hükümdarımız Feridun sabaha karşı öldü. Memleketin en iyi marangozunun sen olduğunu söylüyorlar. Ölen hükümdarımız Feridun’a hemen güzel bir tabut yapacaksın!” diyerek geldikleri gibi gittiler.

Zavallı marangoz ise duyduklarına hâlâ inanamıyordu. Konuşulanları dinleyen akıllı karısı da kocasının boynuna sarılarak,

— “Ben sana, eğer hiç kimseye zulmetmediysen korkmana gerek yok, dememiş miydim?” dedi.

Hikâyeden sonra

Hikâyeden sonra öğrencilerinize şu atasözlerini hatırlatabilirsiniz:

✨ “Eden bulur.”

✨ “Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste”

Evet, kimsenin ettiği kötülük yanına kâr kalmaz. Hatta bazen bir insanın yaptığı kötülüğün cezasını evlatları bile çeker. Eğer bir kişi “Kötülük yapıyorum; fakat bana bir şey olmuyor.” diye düşünüyorsa bu da yanlıştır. Çünkü her insan, yaptıklarının hesabını Allah Teâlâ’ya verecektir.

BİTTİ

Tarihten Bir Hatıra

Tarihe mâl olmuş şu hadise, ecdadımızın kul hakkı hassasiyetini göstermesi bakımından oldukça ibretlidir:

Osmanlı sultanı Vahdettin Han, saray hazinesinden makbuz karşılığında “Kıyametnâme” adlı kitabı yanına getirtmişti. Vatanını terk etmek mecburiyetinde bırakıldığı zaman, o dönemde minyatürleri “iki milyon lira” değerinde olan bu eseri, makbuzunu getirterek tekrar hazineye iade etti.

Yakınları kendisine şunu tavsiye ettiler:

— Padişahım! Size ait sarayın hazinesindeki bütün eşya, ecdadınıza ve hanedanınıza, hükümdarlar tarafından hediye edilmiştir. Bunlar sizin öz malınızdır! Dolayısıyla iade etmek istediğiniz kitabın iki, belki üç milyon liraya alıcısını bulmak mümkündür. Hiç olmazsa bunu bir ihtiyat olarak yanınızda bulundurmanız doğru değil midir?

Sultan Vahdettin,

— Haklısınız, bunlar hesabını kimseye vermekle mükellef olmadığımız şahsî malımızdır. Fakat ecdadım bu milletin hükümdarları olmasaydılar, onlara kim bu hediyeleri verirdi? Dolayısıyla bu kıymet biçilmez eşyalarda benim kadar milletimin de hakkı vardır, diyerek kitabı yanında götürmemiştir.

KUL HAKKI

HAZRET-İ ÖMER

H. Ömer, Peygamberimiz'den on üç yıl sonra; yani 584 senesinde Mekke'de doğmuştu. Kuvvetli ve meşhur bir aileye mensuptu. Çocukluğunda babasının sürülerine çobanlık yapmış ve ticaretle uğraşmıştı.

Yirmi bir yaşına geldiğinde yeni bir dinin geldiğini duydu. Halkını, atalarının dininden vazgeçirmeye çalışan bu dine ve peygamberine düşmanlık besliyordu. Bu düşmanlığı tam beş sene devam etti. Müslümanlar, onun zulmünden çekiniyorlardı. Peygamberimiz ise onun için "Allah'ım, dinini iki Ömer'den biri ile yücelt!" diye duâ etmişti.

Bir gün müşrikler toplanmış, İslâm'ı ortadan kaldırmak için hain planlar yapıyorlardı. Sonunda Peygamberimiz'i öldürmekten başka çare kalmadığına karar verdiler. Bunun üzerine cesur Ömer, kılıcını çekerek, "O'nu ben, işte bu kılıcım ile öldüreceğim!" diyerek yola çıktı. Hışım ile giderken yolda karşılaştığı bir kişiden kız kardeşinin ve eniştesinin de Müslüman olduğunu öğrendi. Artık Ömer'in önünde kimse duramazdı. Hiç beklemeden kız kardeşinin evine gitti. Kız kardeşinin Kur'an okuduğunu duydu. Öfkesi daha da arttı. Onun geldiğini fark eden evdekiler Kur'an sayfalarını sakladılar. Ömer'in şerrinden korkuyorlardı. Ömer, Kur'an okuduğunu duyduğu kız kardeşine sert bir tokat attı. Fakat kız kardeşinin Müslüman olduğunu cesurca haykırması ona çok tesir etmişti. Bunun üzerine okunan Kur'an'ı yeniden duymak istedi. Dinlediği âyetler, kalbinin derinliklerine tesir etmişti. Nihayet Peygamberimiz'in iki Ömer'den biri için yaptığı duâ kabul olmuştu.

H. Ömer; uzun boylu, iri yapılıydı. Doğruyu söylemekten asla çekinmezdi. Onun Müslüman oluşuyla İslâm güçlenmişti. H. Ömer, İslâm'a girdikten sonra Müslümanlar Kâbe'de ilk kez açıktan namaz kılabilmişlerdir.

H. Ömer, H. Ebû Bekir'in vefatından sonra halife oldu. O, çok adil bir devlet başkanıydı. Kul hakkından ateşten kaçır gibi kaçardı. Kimsenin hakkının başkasına geçmemesi için çok titiz davranırdı.

Sade elbiseler giyer, çokça ibadet ederdi. Halkın arasında dolaşır, sıkıntılarına çare arardı. Bir gece halkın ne hâlde yaşadığını görmek için Medine sokaklarında dolaşıyordu. H. Ömer'in yardımcısı hadiseyi şöyle anlatıyor:

H. Ömer ile birlikte Medine sokaklarında dolaşıyorduk. Çadırın içinde bir kadın gördük. Çocuklar kadının etrafında ağlıyor, feryat ediyorlardı. Ocakta

ise bir tencere kaynıyordu. Ömer, çocukların niçin ağladığını sordu. Kadın,

— "Açlıktan!" dedi.

H. Ömer, tencereye bakınca içinde sadece su kaynadığını gördü. Çocuklar uyuyana kadar kadın onları avutmaya çalışıyordu.

H. Ömer ağlamaya başladı. Hiç beklemeden zekât mallarının olduğu yere gitti. Bir çuval un ve gıda olarak sırtına yükledi. Ben ona yardım etmek istesem de,

— "Ben yükleneyeceğim! Çünkü çocukların hesabı ahirette benden sorulacak!" dedi.

Bir hükümdar ve bir devlet reisi olarak H. Ömer, halkının her durumundan mesul olduğunu bilirdi. H. Ömer'in şu sözleri onun şahsiyetini ne güzel anlatır:

✳ En çok sevdiğim kimse, bana ayıplarımı ve kusurlarımı haber verendir!

✳ Bir kişi hariç hepiniz Cennetliksiniz, dense Cehennem'e girecek o kimse ben olacağım diye korkarım. Bir kişi hariç hepiniz Cehennemliksiniz, dense Cennet'e girecek o kişi ben olacağım diye ümit beslerim.

✳ İnandığınız gibi yaşamazsanız, yaşadığınız gibi inanmaya başlarsınız!

H. Ömer, sert tabiatlı olmasından dolayı insanların hakkına girmekten korkardı. Halife olduğunda minbere ilk çıktığında şöyle duâ etmişti: "Allah'ım! Ben sert tabiatlı bir kulunum, beni yumuşak huylu eyle! Zayıfım, beni kuvvetlendir!"

H. Ömer, ticaret yapan insanlara da adaleti emrederdi. Kimsenin hakkına girmemeye dikkat etmelerini öğütürdü. Çarşıda sadece dini bilenlerin satış yapmasını emretmişti.

Onun halifeliği döneminde birçok fetih yapılmış, devlet güçlenmiş, İslâm toprakları genişlemişti. Devlet meselelerinde yazılı karar alma uygulamasını başlatan H. Ömer olmuştur. Ayrıca, teravih namazının cemaatle kılınması da onun döneminde başlamıştır. İslâm devletine ait ilk parayı H. Ömer bastırmıştır.

H. Ömer, adalet ve doğrulukla geçen halifeliğinin ardından çok sevdiği Peygamberimiz gibi altmış üç yaşında Medine'de şehit oldu ve Peygamberimiz'in yanı başına defnedildi.

BİTTİ

YAHUDİ'Yİ MÜSLÜMAN YAPAN ADALET

Şam Valisi Hazret-i Muaviye, büyük bir cami yaptırmak ister. Fakat yaptırmak istediği muhitte bir Yahudi'nin de arazisi vardır. Muaviye, Yahudi'ye arazisini para karşılığı satmasını söyler. Fakat Yahudi oralı olmaz. Bunun üzerine Muaviye, arazi değerinin kat be kat üstünde para teklif eder. Yahudi gene satma taraftarı olmaz. Muaviye çok sinirlenir.

— “Nasıl oluyor da bir Yahudi, Müslüman topraklarında böyle küstahça hareket ediyor? Hem de böylesi önemli bir konuda!” der ve Yahudi'nin toprağına el koyar.

Cami inşaatına hemen başlanır ve ihtişamlı bir cami yapılır. Fakat Yahudi muzdariptir, üzgündür; hakkını arama derdindedir. Biri si Yahudi'ye der ki: “Mü'minlerin emiri Ömer çok adildir, git ona derdini anlat, o gereğini yapar.” Yahudi öyle yapar ve düşer yollara. Medine'ye varınca sora sora Halife Ömer'in nerede olduğunu öğrenir. O'nu bir hurmalıkta çok sade kıyafetler içerisinde görünce önce çok şaşırır. Sonra da başına gelen olayı anlatır. Hz. Ömer hemen bir mektup yazar ve bu yazıyı Muaviye'ye vermesini söyler. Mektupta şöyle yazar: “Ben İran şahından daha adilim! Emir el-mü'minin”.

Bu yazının kendisine ne yardımı olabileceğini düşünen Yahudi boynu bükük, umduğunu bulamamış biri olarak Şam'a döner ve yazıyı Muaviye'ye verir. Bunu okuyan Muaviye, caminin tez yıkılmasını ve Yahudi'ye toprağının verilmesini emreder. Bunu duyan Yahudi hayretten adeta donar kalır. Merakla bu yazıdan neden bu kadar etkilendiğini sorar.

Hazret-i Muaviye anlatır:

“Biz gençliğimizde Halife Ömer ile İran'a safkan atlar satmaya giderdik. Bir defasında şahın yeğeni elimizdeki atları yarı fiyatından az bir paraya zorla aldı. Adil olduğunu bildiğimiz şahın huzuruna gittik ve tercüman yardımıyla meramımızı arz ettik. Fakat tercüman, şaha bizim için başka şey anlatmış. Bizim parasız ve fakir olduğumuzu ve ülkemize dönmek için yol ihtiyaçlarımızın olduğunu söylemiş. Bunun üzerine şah, bizler için bir şeyler hazırlanıp ertesi günü dinlendikten sonra yolcu edilmemizi emretmiş. O gece orada kaldık; fakat paramızın verilmemiş olması tuhafımıza gitti. Ertesi gün başka bir tercüman bulup tekrar huzura çıktık. Durumun aslını öğrenen şah, hemen paramızı ödedi ve bizden bir gün daha kalmamızı istedi. Şehirden ayrılırken de birimizin bir kapıdan, diğerimizin de öteki kapıdan çıkmasını istedi. Biz de öyle yaptık ve şehir dışında Ömer ile buluştuk. Şehir den çıkarken birinin asılmış olduğunu gördüm. Yanından geçerken bunun şahın yeğeni olduğunu gördüm. Bizim atlarımızı gasp etmeyi canı ile ödemişti. Ömer de bana, kasten yanlış tercüme yapan tercümanın asılmış olduğunu anlattı. Böylece şahın gerçekten duyduğumuz gibi adil olduğuna bizzat şahit olduk. Ömer'in mektupta bahsettiği şah budur. Gerçekten Ömer ondan daha adildir. Bu yüzden camiye yıkıp sana toprağını geri vereceğim.” der.

Bu olaya hayran kalan Yahudi, hemen kelime-i şehadet getirir ve Müslüman olur. Toprağını da hibe eder ve cami yıkılmaktan kurtulur.

BİTTİ

GEÇMİŞİMİZ BİZİ YANILTIR MI?

Araç ve gereçler: İçlerinde sıcak, soğuk ve ılık su bulunan üç ayrı su kabı, saat

DENEY

Duyu organlarımız bizi yanıltır mı?

GAYE

Sıcaklığı nasıl hissettiğimizi görmek

UYGULAMA

- 1- İçinde sıcak, soğuk ve ılık su bulunan kapları alalım.
- 2- Sağ elimizi soğuk suya, sol elimizi sıcak suya batıralım ve ellerimizi yarım dakika suda turalım.
- 3- Sağ ve sol elimizi sudan çıkartıp ikisini birden ılık suya batıralım.
- 4- Ne hissediyorsunuz? Hangi eliniz suyu soğuk hissediyor, sıcak hisseden eliniz hangisi?
- 5- Her iki elinizi de aynı suya soktuğunuz hâlde neden birini sıcak diğerini soğuk hissediyor olabilirsiniz?

Soğuk elimiz ılık suyu soğutmuş gibi hissederken sıcak elimiz sıcakmış gibi hisseder. (Sağ elimizdeki soğuğu hisseden sinir hücreleri ılık suya sokulduklarında ilk defa etkinleşirler, bu duruma sıcaklığı hisseden sinir hücreleri daha kuvvetli tepki verirler. Sıcaklığı hisseden sinir hücreleri soğuğu hissedenlerden daha kuvvetli tepki verdiği sol elimizde ise bunun tam tersi olur.)

SONUÇ

Deneyden gözlemlediğimiz gibi sıcak ve soğuk suda bekletilen eller, ılık suyu aynı anda sıcak ve soğuk algılıyorsa, insanların aynı ortamda bulunup olayları farklı değerlendirmesi de geçmiş yaşantılarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bu sebeple duygu, düşünce, davranış olarak her bir insan farklı bir dünyadır. Herkese eşit davranmaya çalışmak, her bir insana haksızlık yapmak demektir. İnsanlarla ilişkilerimizde onların sahip oldukları farklılıkları dikkate almalıyız.

